

La Barcelona postcovid-19: reivindicant Cerdà com a projecte de futur?

La salut pública ha tingut un paper clau en la construcció de les nostres ciutats. Des de fa un parell de segles, les consideracions higièniques han estat sempre subjacents en la planificació urbana. El gran creixement de les ciutats provocat per la industrialització en el segle XIX va tibar les costures de l'urbanisme tal com s'havia entès fins aleshores. Les contínues epidèmies patides per les ciutats occidentals durant dècades, i la mortalitat resultant, les van acabar de trencar.

Durant més d'un segle, sorgiren múltiples propostes que cercaven un nou model de ciutat, radicalment diferent a l'existent. Sempre amb la base comuna de millorar la salut pública, podem esmentar els treballs de E. Chadwick en les aigües urbanes al Regne Unit, o de F. Olmsted en el disseny de parcs urbans als Estats Units. Fins i tot, avançat el segle XX, tot l'urbanisme modern que sorgí a partir de Le Corbusier i la *Carta d'Atenes*, està amerat d'un higienisme militant.

Dins d'aquest urbanisme propositiu, que volia acabar amb les epidèmies, hem d'incloure-hi també l'edifici Cerdà. L'enginyer català recollí tres de les preocupacions urbanes més importants en la seva època: la mobilitat urbana, la preocupació per la igualtat social, i l'higienisme, que incloïa tant el vessant dels espais verds dins la ciutat (el conegut "ruralized lo urbano") com la construcció d'habitatges dignes.

D'una banda, però, són prou conegudes les dificultats que tingué el projecte d'eixample de Cerdà per desenvolupar-se com ell l'havia concebut. D'altra banda, cap a meitat del segle XX, l'amenaça de les epidèmies començà a estar més controlada. L'impuls de les vacunes, la millora de la salut pública i, sobretot, la difusió dels antibiòtics van comportar una relaxació de les precau-

ons higienistes en la construcció de la ciutat. Semblava que el progrés de la medicina havia vençut i que les amenaces microbianes ja formaven part del passat.

Deslliurat d'aquesta servitud, des dels anys 1960, l'urbanisme va poder centrar-se en altres problemes, amb enfocaments més historicistes. Igualment, la Barcelona que començà a definir-se en els anys 1980 no va veure prioritàries les mesures de salut pública. El model Barcelona, primer tan aflagat i després tan blasmat, partia d'una mirada historicista per, a continuació, fixar-se en els factors *soft* de la ciutat: projecció exterior, iniciativa, creativitat, atracció turística...

Durant aquestes dècades, la principal preocupació en termes ecològics i sanitaris ha estat la reducció de la contaminació, bàsicament dels vehicles de combustió. Malgrat els esforços, però, Barcelona és lluny d'assolir l'objectiu, perquè encara està entre les ciutats europees amb més mortalitat per contaminació de l'aire. La solució és complexa i exigeix una gran inversió en infraestructures de transport públic que no s'ha fet.

A començament de 2020, però, tota la supèrbia sobre el control d'epidèmies caigué sobtadament. Com altres ciutats, Barcelona s'ha mostrat com un lloc excessivament dens i mancat d'espai públic. La mortalitat s'hi ha disparat. Què podem oferir davant la nova situació?

D'una banda, lògicament, es continuen els projectes ja endegats. Per citar-ne dos d'emblemàtics: les superilles de l'Eixample i l'urbanisme tàctic. Les primeres apunten clarament a recuperar idees proposades per Cerdà fa molt de temps. El segon, que ha continuat amb gran profusió pels carrers de la ciutat, demostra una profunda incertesa: com que no som capaços de saber cap a on anar, ho fem amb un pot de pintura a la mà de forma que podem assajar i, si cal, rectificar de forma molt barata.

Ara bé, existeix un model real de construir la Barcelona del futur, també en el “hardware”? Potser sí, i potser està encara amagat. Sens dubte és més difícil reformar una ciutat construïda que planificar-ne una de nova. Però l'impacte de la COVID-19 i la imprevisió en la ciutat actual de mesures per a fer-hi front, potser ens hauria de rebaixar la confiança i, tot recollint la llarga tradició de salut pública, plantejar un nou model, alternatiu i renovador de la ciutat.

El repte no és menor, però el SARS-CoV-2 ja ens ha llençat el guant. Depèn de nosaltres si el recollim i el prenem seriosament. La solució no ha de trencar amb les mesures que estan projectades. Retornar al mestre Cerdà sempre és molt lloable, però segle i mig després potser és el moment que Barcelona sigui capaç de plantejar un nou model, realment trencador i mirant el futur a llarg termini.

Joan Ganau

Arnau Rovira